O‘ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

Quritilgan o‘riklarni marketingi va tijorat sifatini nazorat qilish bo‘yicha standart

(DDP-15:1996, IDT)

Rasmiy nashr

O‘zbekiston standartlar instituti
Toshkent

STANDARTLAR INSTITUTI #3X1BPPXOK1 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

So‘zboshi

1 O‘zbekiston standartlar instituti tomonidan **ISHLAB CHIQILDI.**

2 O‘zbekiston standartlar institutining 2026-yil 21-iyuldagi 26/XSt-26-sonli buyrug‘i bilan **TASDIQLANDI.**

3 Ushbu standart DDP-15:1996 “Concerning the marketing and commercial quality control of dried apricots” xalqaro standartiga aynan o‘xshash.

4 DASTLABKI AMALGA KIRITILISHI

Ushbu milliy standart va unga bo‘lgan o‘zgartishlarni O‘zbekiston hududida amalga kiritish haqidagi axborot Standartlashtirish bo‘yicha milliy organning rasmiy veb-saytlari va standartlarning yillik axborot ko‘rsatkichlarida chop etiladi.

Ushbu standartni talqin qilish yoki qo‘llashda tushunmovchiliklar yuzaga kelganda standartning asli yozilgan tillarining biridan foydalanish tavsiya etiladi.

Ushbu standartni O‘zbekiston hududida rasmiy tarqatish mutlaq huquqi O‘zbekiston standartlar institutiga tegishlidir

STANDARTLAR INSTITUTI #3X1BPPXOK1 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

Muqaddima

Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari sifat standartlari bo‘yicha ishchi guruh

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Yevropa iqtisodiy komissiyasi (BMT YIK) Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari sifati standartlari bo‘yicha ishchi guruhi tomonidan ishlab chiqilgan tijorat sifat standartlari xalqaro savdoni yengillashtirish, yuqori sifatli mahsulot ishlab chiqarishni rag‘batlantirish, daromadlilikni oshirish va iste’molchilar manfaatlarini himoya qilishga xizmat qiladi. BMT YIK standartlarini hukumatlar, ishlab chiqaruvchilar, tadbirkorlar, import va eksport qiluvchilar hamda boshqa xalqaro tashkilotlar qo‘llaydi. Ushbu standart qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining keng turini, jumladan yangi meva va sabzavotlar, quruq va quritilgan mahsulotlar, urug‘lik kartoshka, go‘sht, kesilgan gullar, tuxum hamda tuxum mahsulotlarini qamrab oladi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining har qanday a’zosi Ishchi guruh faoliyatida teng huquqlilik asosida ishtirok etishi mumkin. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari standartlari to‘g‘risida batafsil ma’lumotni UNECEning rasmiy veb-saytida olish mumkin: <www.unece.org/trade/agr>.

Mazkur nashrda qo‘llanilgan nomlanishlar hamda materialning taqdim etilish usuli Birlashgan Millatlar Tashkiloti Kotibiyati tomonidan biror-bir mamlakat, hudud, shahar yoki mintaqaning yoxud ularning vakolatli organlarining huquqiy maqomi, shuningdek, ularning davlat chegaralari yoki ma’muriy chegaralarining belgilanishi yuzasidan qandaydir fikr yoki munosabat bildirilishini anglatmaydi. Korxonalar nomlari yoki tijorat mahsulotlarining tilga olinishi Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan ularning ma’qullanishi yoki tavsiya etilishini anglatmaydi.

Mazkur nashrdagi barcha materiallardan erkin iqtibos keltirish yoki ularni qayta nashr etishga ruxsat etiladi, bunda manbaga havola berilishi so‘raladi.

Mazkur nashr yuzasidan fikr-mulohazalar va savollar bo‘yicha quyida keltirilgan manzilga murojaat qilishingizni so‘raymiz:

Qishloq xo‘jaligi standartlari bo‘limi
Savdo va Yog‘och sanoati bo‘limi
Birlashgan Millatlar Tashkilotining Yevropa iqtisodiy komissiyasi (UNECE)
Millatlar saroyi (Palais des Nations)
CH-1211 Jeneva 10, Shveysariya
E-mail: agristandards@unece.org

Ushbu standartni talqin qilish yoki qo‘llashda tushunmovchiliklar yuzaga kelganda standartning asli yozilgan tillarning biridan foydalanish tavsiya etiladi.

STANDARTLAR INSTITUTI #3X1BPPXOK1 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

O‘ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

QURITILGAN O‘RIKLARNI MARKETINGI VA TIJORAT SIFATINI NAZORAT QILISH BO‘YICHA STANDART

СТАНДАРТ КАСАЮЩИЙСЯ МАРКЕТИНГА И КОММЕРЧЕСКОГО КОНТРОЛЯ КАЧЕСТВА СУШЁНЫХ АБРИКОСОВ

CONCERNING THE MARKETING AND COMMERCIAL QUALITY CONTROL OF DRIED APRICOTS

Amalga kiritish sanasi 01.08.2026 yil.

I Mahsulot ta’rifi

Ushbu standart *Armeniaca vulgaris Lam (Prunus armeniaca L.)* botanik naviga mansub o‘rik daraxti mevalaridan tayyorlangan va bevosita iste’mol qilinishi uchun mo‘ljallangan quritilgan o‘riklarga nisbatan qo‘llaniladi. Mazkur standart qayta ishlash yoki oziq-ovqat sanoatida foydalanish uchun mo‘ljallangan quritilgan o‘riklarga tatbiq etilmaydi, boshqa mahsulotlar bilan aralashtirilgan hamda qo‘shimcha tayyorlovsiz bevosita iste’mol qilish uchun mo‘ljallangan quritilgan o‘riklar bundan mustasno.

Quritilgan o‘riklar quyidagi ko‘rinishlarda bo‘lishi mumkin:

(a) Butun, danagi ajratilmagan;

(b) Butun, danagi ajratilgan;

(c) Ikki bo‘lakka bo‘lingan

(d) Plastina ko‘rinishida — naviga xos rangga ega bo‘lgan sog‘lom quritilgan o‘rik bo‘laklaridan shakllantirilgan, biroq shakli, o‘lchami va qalinligi bo‘yicha bir xil bo‘lmagan mahsulot.

II Sifatga oid qoidalar

Standart quritilgan o‘riklarning tayyorlanishi va qadoqlanishidan keyingi eksport nazorati bosqichida qo‘llaniladigan sifat talablarini belgilaydi.

A. Minimal talablar

(i) Har bir nav uchun belgilangan maxsus talablar hisobga olingan holda, barcha navlardagi quritilgan o‘riklar quyidagi minimal talablarga javob berishi lozim:

- rivojlanishining har qanday bosqichidagi tirik hasharotlar va qurtlardan xoli bo‘lishi;
- mahsulot yuzasida g‘ayritabiiy tashqi namlik mavjud bo‘lmasligi;
- begona hid va/yoki ta’mdan xoli bo‘lishi.[1]

hamda belgilangan yo‘l qo‘yiladigan chetlanishlar hisobga olingan holda, ular quyidagi talablarga muvofiq bo‘lishi lozim:

- Butun bo‘lishi; mahsulotni savdo talablariga muvofiq mevaning danagi ajratilgan, yarimtalangan yoki plastina ko‘rinishida kesilgan bo‘lishiga yo‘l qo‘yiladi;

Rasmiy nashr

STANDARTLAR INSTITUTI #3X1BPPXOK1 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

- Sog‘lom bo‘lishi; chirigan yoki iste’mol qilish uchun yaroqsiz holga keltiradigan darajada buzilgan mahsulotlarga yo‘l qo‘yilmaydi;
- Mahsulot yetarli darajada pishgan mevalardan tayyorlangan bo‘lishi;
- Toza bo‘lishi; ko‘z bilan ko‘rish mumkin bo‘lgan begona aralashmalar deyarli mavjud bo‘lmasligi;
- Eti yaxshi rivojlangan bo‘lishi, eti elastik yoki egiluvchan bo‘lishi hamda danak bo‘shlig‘ida nam et miqdori juda kam bo‘lishi;
- Hasharotlar, qurtlar yoki boshqa zararkunandalar ta’sirida yuzaga kelgan ko‘zga ko‘rinadigan shikastlanish izlari mavjud bo‘lmasligi;
- Achish jarayoniga uchramagan bo‘lishi;
- Mog‘or bilan zararlanmagan bo‘lishi.

Quritilgan o‘riklarning holati quyidagilarni ta’minlaydigan darajada bo‘lishi lozim:

- transportda tashish va yuklash-tushirish ishlari ta’siriga bardosh berishi;
- belgilangan manzilga qoniqarli holatda yetib borishini ta’minlashi.

(ii) Namlik miqdori

Qayta namlantirilgan quritilgan o‘riklar[3] bundan mustasno, quritilgan o‘riklarning namlik miqdori[2] umumiy qoida bo‘yicha 22 % dan oshmasligi kerak. Konservantlar qo‘llanilgan hollarda namlik miqdori 25 % dan oshmasligi kerak.

(iii) Konservantlardan import qiluvchi mamlakat qonunchiligi talablariga muvofiq foydalanilishi mumkin. Qayta namlantirilgan o‘riklar, odatda, konservantlarni o‘z ichiga oladi.

B TASNIFLASH

Quritilgan o‘riklar quyida keltirilgan uchta nav bo‘yicha tasniflanadi:

(i) “Oliy” nav

Mazkur navdagi quritilgan o‘riklar oliy sifatli bo‘lishi lozim. Ular nav va/yoki tijorat turiga xos xususiyatlarga ega bo‘lishi, shuningdek, rangi yetarli darajada bir xil bo‘lishi kerak.[5] [6]

Mahsulot deyarli nuqsonlardan xoli bo‘lishi lozim. Biroq mahsulotning umumiy tashqi ko‘rinishiga, sifatiga, saqlanish xususiyatiga yoki qadoqdagi taqdim etilishiga ta’sir ko‘rsatmaydigan juda kichik yuzaki nuqsonlarga yo‘l qo‘yiladi.

---

2 Namlik miqdori mazkur hujjatning I ilovasida keltirilgan ikki usuldan biri bo‘yicha aniqlanishi lozim. Natijalar yuzasidan kelishmovchilik yuzaga kelgan taqdirda, laboratoriyaning etalon (referens) usuli qo‘llanilishi lozim.

3 Qayta namlantirilgan quritilgan o‘riklarda namlik miqdorining 37 % dan oshmasligiga yo‘l qo‘yiladi, bunda qayta namlantirilganligi tamg‘ada ko‘rsatilgan bo‘lishi shart.

4 Oltingugurt dioksidi (SO_2) konservant hisoblanadi.

STANDARTLAR INSTITUTI #3X1BPPXOK1 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

5 Quyidagi ranglar oralig‘i normal deb hisoblanadi: och sariq; sariq; sariq-to‘q sariq; to‘q sariq; va to‘q sariq. “Oliy” nav uchun ketma-ket uchdan ortiq bo‘lmagan ranglar oralig‘iga yo‘l qo‘yiladi.

6 SO_2 bilan ishlov berilmagan yoki uning qoldiq miqdori 500 ppm dan past bo‘lgan quritilgan o‘riklar uchun to‘qroq rang tuslari, hatto to‘q jigarrang ranggacha yetgan holatlar ham nuqson deb hisoblanmaydi.

(i) I nav

Mazkur navdagi quritilgan o‘riklar yaxshi sifatli bo‘lishi lozim. Ular nav va/yoki tijorat turiga xos xususiyatlarga ega bo‘lishi kerak.

Quyidagi yengil nuqsonlarga yo‘l qo‘yilishi mumkin, bunda ular mahsulotning umumiy tashqi ko‘rinishiga, sifatiga, saqlanish xususiyatiga yoki qadog‘dagi taqdim etilishiga ta’sir ko‘rsatmasligi shart.

- Rangidagi yengil nuqsonlar;[5] [6]
- Po‘stloq (qobiq)dagi yengil shikastlanishlar.

(ii) II nav

Mazkur nav yuqori navlarga kiritish talablariga javob bermaydigan, biroq yuqorida belgilangan minimal sifat talablariga muvofiq bo‘lgan quritilgan o‘riklarni o‘z ichiga oladi.

Quyidagi nuqsonlarga yo‘l qo‘yilishi mumkin, bunda quritilgan o‘riklar umumiy tashqi ko‘rinishi, sifati, saqlanish xususiyati va tamg‘dagi taqdim etilishi jihatidan o‘zining asosiy xususiyatlarini saqlab qolishi shart:

- Rangdagi nuqsonlar;
- Po‘stlog‘idagi yengil shikastlanishlar (yoriqlar va ishqalanishlar).

Plastina ko‘rinishidagi mahsulotlar faqat II navga kiritiladi.

III. O‘lchamlarga oid qoidalar

O‘lchamlar quyidagi shkalalarga muvofiq, 1 kilogramm (1000 g) mahsulotdagi mevalar soni bo‘yicha aniqlanadi:

Guruh	Butun, danagi ajratilmagan mevalar soni	Butun, danagi ajratilgan mevalar soni	Meva yarim bo‘laklari soni
1	80 dan kam	100 dan kam	200 dan kam
2	81 - 100	101 - 120	201 - 240
3	101 - 120	121 - 140	241 - 280
4	121 - 140	141 - 160	281 - 320
5	141 - 160	161 - 180	321 - 360
6	161 - 180	181 - 200	361 - 400
7	181 - 200	201 - 220	401 - 440
8	201 va undan ortiq	221 va undan ortiq	441 va undan ortiq

O‘lchamlar faqat “Oliy” va I navdagi quritilgan o‘riklar uchun majburiy hisoblanadi.

STANDARTLAR INSTITUTI #3X1BPPXOK1 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

IV. YO‘L QO‘YILADIGAN CHETLANISHLARGA DOIR TALABLAR

Har bir qadoqda ko‘rsatilgan nav talablariga javob bermaydigan mahsulotlar uchun sifat va o‘lcham bo‘yicha yo‘l qo‘yiladigan chetlanishlarga ruxsat etiladi. Minimal 1000 g namunaviy birlikda og‘irlik bo‘yicha yo‘l qo‘yiladigan chetlanishlar quyidagicha:

A. Sifat bo‘yicha yo‘l qo‘yiladigan chetlanishlar

Yo‘l qo‘yiladigan nuqson	Yo‘l qo‘yiladigan chetlanishlar (nuqsonli mahsulotning og‘irlik bo‘yicha ulushi, foizda)		
	Oliy	I nav	II nav
Umumiy yo‘l qo‘yiladigan chetlanish	9	15	20
(a) Yakka tartibdagi nuqsonlar (umumiy yo‘l qo‘yiladigan chetlanishlar doirasida)			
Rang yoki tuzilishdagi jiddiy nuqsonlar hamda issiqlik ta’sirida yuzaga kelgan shikastlanishlar	5	8	10
Dog‘li mevalar	3	5	10
Shikastlanishlar va qadoqlar	3	6	8
Chirish	1	1	2
Hasharotlar hamda boshqa o‘lik parazitlar ta’sirida yuzaga kelgan shikastlanish yoki ifloslanish.	1	2	4
Mog‘orlagan mevalar	1	1	1
Achish	2	4	5
Ifloslangan mevalar	2	5	8
Begona aralashmalar va begona o‘simlik materiallari (danagi ajratilgan mevalardagi danaklar bundan mustasno).	0,5	0,5	0,5
(b) Umumiy yo‘l qo‘yiladigan chetlanishlarga kiritilmaydigan eng yuqori ruxsat etilgan chegaralar:			
Danagi ajratilgan mevalarda danaklarning mavjudligi	1	1	2
Butun va yarimtalangan mevalar orasida plastina ko‘rinishidagi bo‘laklarning mavjudligi	2	4	6

---

7 Nuqsonlar ushbu standartning II-ilovasida belgilangan.

B. Mineral aralashmalar

Kislotada erimaydigan kul miqdori 1 g/kg dan oshmasligi kerak.

C. O‘lcham bo‘yicha yo‘l qo‘yiladigan chetlanishlar

Barcha navlarda quritilgan o‘riklarning og‘irlik bo‘yicha ko‘pi bilan 25 foizi keyingi yirikroq yoki keyingi maydaroq o‘lcham toifasiga mansub bo‘lishi mumkin, shuningdek, og‘irlik bo‘yicha ko‘pi bilan 20 foizi esa bundan ham katta o‘lcham farqiga ega bo‘lishi mumkin.

STANDARTLAR INSTITUTI #3X1BPPXOK1 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

V. TAQDIM ETISHGA OID QOIDALAR

A. Bir xillik

Har bir qadoqning tarkibi rangi bo‘yicha bir xil bo‘lishi hamda faqat bir xil kelib chiqishga, sifatga va o‘lchamga (agar mahsulot o‘lchamlar bo‘yicha saralangan bo‘lsa) ega bo‘lgan quritilgan o‘riklardan iborat bo‘lishi kerak.

Qadoqning ko‘rinib turgan qismidagi mahsulot undagi jami mahsulotning umumiy holatiga mos kelishi (uni aks ettirishi) kerak. "Ekstra" va "I" klasslar (sinflar) uchun mevalar bir xil navga va/yoki tijorat turiga mansub bo‘lishi kerak.

B. Qadoqlash

Quritilgan o‘riklar mahsulotning lozim darajada himoyalanishini ta’minlaydigan tarzda qadoqlanishi kerak.

Qadoq ichida qo‘llaniladigan materiallar yangi, toza va mahsulotga tashqi yoki ichki shikast yetkazilishining oldini oladigan sifatga ega bo‘lishi kerak. Qadoq ichida, xususan, savdo tavsiflari tushirilgan qog‘oz va tamg‘alardan foydalanishga, bosma yoki tamg‘alash ishlari toksik bo‘lmagan siyoh yoki yelim yordamida bajarilgan bo‘lishi sharti bilan, ruxsat etiladi.

Qadoqlar har qanday begona aralashmalardan xoli bo‘lishi kerak.

C. Taqdim etish

Quritilgan o‘riklar qattiq qadoqlarda taqdim etilishi kerak. Har bir qadoqning sof massasi 25 kg dan oshmasligi kerak. Har bir qadoq ichidagi iste’mol qadoqlarining barchasi bir xil sof massaga ega bo‘lishi kerak.

VI. TAMG‘ALASHGA OID QOIDALAR

Har bir qadoq yoki bo‘linmalarga ajratilgan qadoqda quyidagi ma’lumotlar bir tomonida guruhlangan holda, aniq o‘qiladigan, o‘chmaydigan tarzda tamgalangan va tashqi tomondan ko‘rinadigan bo‘lishi kerak.

A. Identifikatsiya ma’lumotlari

Qadoqlovchi) Nomi va manzili yoki rasmiy tartibda berilgan ...
va/yoki) rasman tan olingan qabul qilingan kodi[8]
Jo‘natuvchi)

B. Mahsulotning tavsifi

- Agar qadoq tarkibi tashqi tomondan ko‘rinmasa, tamg‘ada “Quritilgan o‘riklar” degan nom bilan birga “butun, danagi ajratilmagan”, “butun, danagi ajratilgan”, “yarimtalangan”, “oreillon (yarim meva)” yoki “plastina ko‘rinishidagi bo‘laklar” degan ma’lumotlar ham ko‘rsatilishi kerak.-
- “Qayta namlantirilgan” (zarur hollarda).

C. Mahsulotning kelib chiqishi

- Kelib chiqqan mamlakat hamda ixtiyoriy ravishda, mahsulot yetishtirilgan tuman yoki mamlakat, mintaqa yoxud mahalliy joy nomi ko‘rsatilishi mumkin.

D. Tijorat tavsiflari

STANDARTLAR INSTITUTI #3X1BPPXOK1 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

- nav
- o‘lchami (agar mahsulot o‘lchamlari bo‘yicha saralangan bo‘lsa);
- hosil yili (ixtiyoriy).
- Sof massa yoki iste’mol qadoqlarini o‘z ichiga olgan qadoqlar uchun iste’mol qadoqlari soni hamda har bir iste’mol qadoqning birlik massasi.
- Konservant (qo‘llanilgan bo‘lsa);
- “Tabiiy usulda quritilgan” (zarur hollarda, ixtiyoriy);
- "Yaroqlilik muddati (ixtiyoriy)

E. Rasmiy nazorat belgisi (ixtiyoriy).

---

8 Yevropaning ayrim mamlakatlari milliy qonunchiligiga muvofiq, nomi va manzilini aniq ko‘rsatish majburiy hisoblanadi.

I-ILOVA

QURITILGAN MEVALARDA NAMLIK MIQDORINI ANIQLASH I-USUL — LABORATORIYA ETALON USULI[9]

1. Ta'rif

Quritilgan mevalarning namlik miqdori ushbu ilovada bayon etilgan tajriba sharoitlarida aniqlanadigan massa yo‘qotilishi sifatida belgilanadi.

2. Tamoyil

Ushbu usulning tartib tamoyili quritilgan meva namunasini 70 °C ± 1 °C haroratda va 100 mm simob ustuni (mm Hg) dan oshmaydigan bosim ostida qizdirish hamda quritishdan iborat.

3. Asbob-uskunalar

Odatdagi laboratoriya asbob-uskunalari quyidagi jihozlar bilan birgalikda qo‘llaniladi:

3.1 Elektr bilan qizdiriladigan, 70 °C ± 1 °C haroratda va 100 mm simob ustuni (mm Hg) bosimda barqaror haroratni saqlay oladigan quritish shkafi.

3.2 Taxminan 8,5 sm diametrli, korroziyaga chidamli metalldan tayyorlangan qopqoqli idishlar**.**

3.3 Qo‘l yordamida yoki mexanik tarzda ishlatiladigan maydalagich.

3.4 Samarali qurituvchi modda (desikant) saqlovchi eksikator.

3.5 Yuqori aniqlikdagi tarozi

4. Jarayon

4.1 Namuna tayyorlash

Laboratoriya namunasidan taxminan 50 g quritilgan meva olinadi va uni maydalagich yordamida ikki marta maydalab o‘tkaziladi.

STANDARTLAR INSTITUTI #3X1BPPXOK1 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

9 Ushbu usul AOACning Official Methods of Analysis *(Tahlilning rasmiy usullari) nashrining XIII (13)-tahriri (1980-yil), 22.013-band — “Quritilgan mevalarda namlik” (Moisture in Dried Fruits), yakuniy tasdiqlangan rasmiy usul (Official Final Action) bilan aynan bir xil hisoblanadi.*

4.2 Sinov qismi

Idishga 2 g mayda kukunsimon asbest[10] soling. Idishni qopqog‘i va oldindan quritilgan asbest bilan birga tarozi pallasiga qo‘yib, tarozini nolga sozlang. Tayyorlangan namunadan taxminan 5 g o‘lchab, 0,01 g gacha aniqlikda torting.

4.3 Aniqlash usuli

Namuna va asbest bir necha ml issiq suv bilan yaxshilab namlanadi. Namuna va asbest shpatel yordamida aralashtiriladi. Shpatel issiq suv bilan yuviladi, undan namuna qoldiqlarini tozalab, qoldiqlar va suvning idishga tushishiga yo‘l qo‘yiladi.

Ochiq idish qaynoq suv hammomi (bain-marie) ustida suv to‘liq bug‘lanib ketguncha qizdiriladi. So‘ngra idish qopqog‘i yoniga qo‘yilgan holda quritish shkafiga joylashtiriladi va 70°C haroratda hamda 100 mm simob ustuni (mm Hg) dan oshmaydigan bosim ostida olti soat davomida quritish davom ettiriladi, bu vaqt davomida shkaf ochilmaydi. Quritish jarayonida quritish shkafiga havo avval H_2SO_4 orqali o‘tkazilib quritilgan holda, sekin oqim (taxminan soniyasiga ikki pufakcha) kiritiladi. Metall idish quritish shkafining metall javoni bilan bevosita kontaktda joylashtiriladi. Quritishdan so‘ng idish olinadi, darhol qopqog‘i bilan yopiladi va eksikatorga joylashtiriladi. Atrof-muhit haroratigacha sovutilgach, yopiq idish 0,01 g aniqlikkacha o‘lchanadi.

5. Natijalarni hisoblash va ifodalash

Namunadagi namlik miqdori massa ulushi sifatida quyidagicha hisoblanadi:

$$\text{Namlik miqdori} = \frac{(M_1 - M_2)}{(M_{1-M_0})} \times 100$$

Bunda:

M_0 qopqog‘i bilan birga bo‘lgan bo‘sh idish hamda tarkibida asbest mavjud bo‘lgan namunali idishning massasi, g.

M_1 qopqog‘i bilan birga bo‘lgan idish hamda tarkibida asbest va quritishdan oldingi sinov namunasi (test qismi) mavjud bo‘lgan idishning massasi, g.

M_2 qopqog‘i bilan birga quritilgandan keyingi idishning massasi, g.

Natijalar bir kasr o‘nlik xonagacha aniqlikda ifodalanadi.

Takroriy aniqlashlar (ikki martalik o‘lchashlar) namlik miqdori bo‘yicha 0,2 % gacha mos kelishi lozim.

---

10 Asbest o‘rniga oldindan xlorid kislotada yuvilgan va so‘ngra suv bilan yaxshilab chayilgan quruq qumdan foydalanishga ruxsat etiladi. Ushbu usuldan foydalanuvchi tahlilchilar bu AOAC tartib-taomilidan chetlanish ekanligini inobatga olishlari hamda bu haqda sinov bayonnomasida qayd etishlari lozim.

STANDARTLAR INSTITUTI #3X1BPPXOK1 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

II USUL — TEZKOR YOKI ODDIY USUL

1. Tamoyil

Elektr o‘tkazuvchanlik tamoyili asosida ishlaydigan tezkor usul.

2. Jarayon

Rasmiy tahliliy kimyogarlar uyushmasining (AOAC) rasmiy usullari to‘plami, 13-nashr (1980), 22.014 — Quritilgan mevalar namligini aniqlovchi asbob (AOAC, Vashington, D.C.) da tavsiflangan usulga muvofiq bajariladi.

STANDARTLAR INSTITUTI #3X1BPPXOK1 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

II-ILOVA

NUQSONLARNING TA'RIFLARI

Yirik rang nuqsonlari: meva yuzasining uchdan bir qismidan ortig‘ini qamrab olgan qorayish yoki rang jihatidan me’yordan chetga chiqish, yoxud yuzaning yarmidan ko‘p qismini sezilarli darajada rangsizlanish (rangi o‘zgarishi). Oltingugurt dioksidi bilan ishlov berilmagan quritilgan o‘riklarning ancha to‘q jigarrang tusga ega bo‘lishi nuqson hisoblanmaydi. Kulrang, sarg‘ish-kulrang, zangrang-qizil yoki qo‘ng‘ir-qizil ranglar me’yordan chetga chiqqan ranglar hisoblanadi. Me’yordan chetga chiqqan rang yoki rangsizlik turli omillar, jumladan haddan tashqari pishib ketish, fermentatsiya, SO_2 (oltingugurt dioksidi) miqdorining pastligi, chirish, past namlik, yoshi va hasharotlar bilan zararlanish natijasida yuzaga kelishi mumkin.

Tekstura Asosiy nuqsonlari: mevaning umumiy qismi choragidan ortig‘ini tashkil etuvchi bo‘laklari etli qismini yo‘qotgan (qotib qolgan, haddan tashqari qurigan yoki ichi bo‘sh bo‘lgan) mevalar.

Issiqlikdan zararlanish: quritish jarayonida quyoshda kuyish yoki ortiqcha issiqlik ta’siri natijasida yuzaga keladigan, mevaning tashqi ko‘rinishi, ta’mi yoki iste’molga yaroqliligiga sezilarli darajada ta’sir qiluvchi shikastlanish.

Nuqtali dog‘lar: kriptogamik kasalliklar (Clasterosporium yoki Coryneum, Oidium va boshqalar) tufayli yuzaga kelgan, meva po‘stlog‘ining 15 mm^2 dan ortiq qismini qamrab olgan qizg‘ish yoki qora dog‘lar. Diametri 1 mm dan kichik bo‘lgan mayda dog‘lar, agar mevaning umumiy tashqi ko‘rinishi buzilmagan bo‘lsa, zararlangan umumiy maydon hisobiga kiritilmaydi.

Chandiqlar: do‘l urishi, urilish (shikastlanish) va boshqalar natijasida hosil bo‘lgan shikast izlari hamda virusli kasalliklar oqibatida yuzaga kelgan shakl buzilishlari.

Shikastlanishlar: mevaning etli qismining sezilarli bo‘lagini qamrab olgan yoriqlar, yorilishlar yoki uzilishlar.

Chirish: mikroorganizmlar ta’siri natijasida yuzaga keladigan parchalanish jarayoni.

Ifloslanish: meva yuzasiga yopishgan yoki qotib qolgan iflosliklar.

Hasharotlar tomonidan zararlanish yoki ifloslanish: hasharotlar yoki hayvon parazitlari tomonidan yuzaga kelgan ko‘rinadigan shikastlanish, shuningdek o‘lik hasharotlar, hasharot qoldiqlari yoki ularning najasi (ekskrementi) mavjudligi.

Mog‘or: ko‘zga ko‘rinadigan mog‘or ipchalarining mavjudligi.

Achish: mahsulotning tashqi ko‘rinishi, hidi va/yoki ta’mi sezilarli darajada o‘zgarishiga olib keladigan darajadagi achish jarayoni natijasida yuzaga kelgan shikastlanish.

Begona aralashmalar: mahsulot bilan odatda bog‘liq bo‘lmagan har qanday modda yoki material.

Begona o‘simlik aralashmalari: mahsulot bilan birga uchrashi mumkin bo‘lgan, zararli bo‘lmagan o‘simlik kelib chiqishidagi aralashmalar.

STANDARTLAR INSTITUTI #3X1BPPXOK1 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

Yetilmagan meva: yuzasining bir qismi yashil yoki kulrang tusda bo‘lgan, qattiq tuzilishga ega hamda shirinligi past yoki nordon ta’mga ega bo‘lishi mumkin bo‘lgan meva.

STANDARTLAR INSTITUTI #3X1BPPXOK1 - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI